

VALTIOVARAINMINISTERIÖN LAUSUNTOPYYNTÖ OSALLISTUMISESTA KUNTARAKENNELAIN
4 LUVUN MUKAISEEN ERITYISEEN KUNTAJAKOSELVITYKSEEN SEKÄ ESITYKSESTÄ
KUNTAJAKOSELVITTÄJÄKSI

Khall § 91 *Valmistelija kunnanjohtaja Lauri Laajala, puh. 0400 517 380 tai lauri.laajala@perho.com.*

Kuntalain 118 §:n mukaan kunnan ja valtion tulee yhdessä selvittää kunnan mahdollisuudet turvata asukkailleen lainsäädännön edellyttämät palvelut sekä ryhtyä toimenpiteisiin palvelujen edellytysten turvaamiseksi. Velvoite syntyy, jos rahoituksen riittävyttä tai vakavaraisuutta kuvaavat kuntakonsernin talouden tunnusluvut ovat olennaisesti ja toistuvasti koko maan vastaavia tunnuslukuja heikommat ja ovat kahtena vuonna peräkkäin alittaneet kun-talain 118 §:ssä säädetyt erityisen vaikeassa taloudellisessa asemassa olevan kunnan raja-arvot.

Kyyjärven kunta täytti vuosien 2017 ja 2018 konsernitilinpäätösten perusteella kuntalaissa asetetut raja-arvot. Kyyjärvellä raja-arvot ylittyivät taseen kertyneen alijäämän osalta. Lisäksi kunnalla täytyivät neljästä muusta raja-arvosta konsernin lainakanta, kunnan tuloveroprosentti ja konsernin suhteellinen velkaantuneisuusaste.

Valtiovarainministeriö asetti 20.8.2019 kuntalain 118 §:n mukaisen Kyyjärven kuntaa koskevan arviointiryhmän, jonka tehtävänä oli tehdä laissa tarkoitettu selvitys kunnan mahdollisuuksista turvata asukkailleen lainsäädännön edellyttämät palvelut. Arviointiryhmän määräaika oli 31.1.2020 asti.

Arviointiryhmä katsoi 22.1.2020 raportissaan, että pitkän ajan tuloslaskelmassa Kyyjärven kunnan ja kuntakonsernin taseen kertynyttä alijäämää on mahdollista saada vähennettyä tiukoilla säästötoimilla. Tämä tarkoittaa kuitenkin suunniteltujen toimenpiteiden täydellistä toteuttamista ja onnistumista.

Arviointiryhmän raportin mukaan esitetyt toimenpiteet sisältävät sekä lyhytaikaisia että pitkävaikutteisia esityksiä. Suuri osa, etenkin vuosien 2019 ja 2020 säästöesityksistä on kunnan henkilöstöä vähentäviä ja kunnan hoitamien palveluiden supistamista tai muuttamista taloudellisemmiksi. Lisäksi karsitaan kunnan myöntämiä lisiä tai avustuksia. Merkittävän osan vuoden 2020 tervehdyttämistoimista muodostavat verojen korotukset. Vastaavasti vuosien 2022 ja 2023 osalta talouden tervehdyttämien nojaa suunnitteilla oleviin tuulivoimapuistoihin (näihin on rakennuslupa saatu, mutta investointipäätökset puuttuvat).

Kunnan esittämiin talouden tervehdyttämistä koskeviin toimenpiteisiin sisältyy arviointiryhmän mukaan epävarmuuksia. Ensinnäkin esitetyssä talouden tervehdyttämissuunnitelmassa kunnan omilla toimenpiteillä ei ole riittävää vaikutusta talouden tervehdyttämiseen. Suunnitelmassa esitetyt säästötoimet ovat vaatimattomia kunnan talouden kokonaissopeutustarpeeseen nähden. Väestömäärän pienentyessä ja kuntalaisten ikääntyessä palvelutarpeen kasvuun ja heilahteluihin liittyvät riskit kasvavat ja nämä riskit tulisi huomioida kunnan talouden suunnittelussa siten, että kunnalla on realistiset mahdollisuudet varautua satunnaisiin kustannusvaihteluihin. Tämän lisäksi on varauduttava toimintamenojen (mm. henkilöstömenojen ja palveluiden menotason) normaaliin kasvuun.

Kyyjärven kunnan lainamäärä on vielä tulevana vuosina erittäin suuri ja se on kasvussa Keski-Suomen sairaanhoitopiirin sairaalainvestoinnista johtuen. Näin ollen myös

korkotasossa tapahtuvilla mahdollisilla muutoksilla voi olla lähivuosina aiempaa suurempi vaikutus kunnan talouteen.

Kyyjärven kunnalla ei ole arviointiryhmän mukaan sellaisia merkittäviä rahavaroja tai enää nopeasti realisoitavaa omaisuutta, joilla voitaisiin kompensoida tulo-rahoituksen vajetta tai rahoittaa yllättäviä investointeja. Verotuksen osalta Kyyjärvi kuuluu tällä hetkellä rankimmin verottavien kuntien joukkoon.

Kyyjärvi tulee edelleen täyttämään tulevina vuosina arviointimenettelyyn johtavan kunta-konsernin alijäämä-tunnusluvun, kuten myös tapahtuu lainamäärän, veroprosentin ja suhteellisen velkaantuneisuuden osalta. Lisäksi vuoden 2018 peruskunnan ylijäämä kääntyi vuonna 2019 selvästi alijäämäksi, eikä sitä ole talouden suunnittelukehikon perusteella pystytty kääntämään ylijäämäksi kuntalain 110 § edellyttämässä ajassa.

Edellä mainitun perusteella arviointiryhmä katsoi, että kunnan talouskehitys ja näkymät ovat siinä määrin heikot, että kuntalaisten palvelujen turvaaminen on vaarantumassa. Toteutetuista ja suunnitelluista tervehdyttämistoimista huolimatta Kyyjärven kunnan taloudessa ei näyttäisi tapahtuvan todellista ja oleellista kohenemistä ja mahdolliset uudet, ennakoimattomat menoerät, heikentävät tilannetta entisestään. Arviointiryhmä katsoi, että Kyyjärven kunnan kuntalaisten palvelujen järjestämisen ja turvaamisen kysymyksiä tulee tarkastella laajemmassa alueellisessä kokonaisuudessa. Kyyjärven taloudellinen tilanne on niin haastava, että kuntarakenteen muutoksen arvioiminen on syytä aloittaa.

Arviointiryhmä piti kuitenkin välttämättömänä sitä, että kunta toteuttaa johdonmukaisesti tasapainottamisohjelmaa siinä muodossa kuin se on talouden tervehdyttämissuunnitelmassa esitetty sekä jatkaa sen kehittämistä huomioiden muuttuvat olosuhteet. Tämä on edellytyksenä tasapainottamisohjelman vaikuttavuudelle ja kestävyydelle. Erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollon kustannuskehitystä on seurattava reaaliaikaisesti ja yhdessä alueen muiden toimijoiden kanssa pyrittävä yhä taloudellisempaan tulokseen. Palvelurakennemuutokset on toteutettava kaikilla toimialoilla kustannusten hillitsemiseksi, päällekkäisten toimintojen purkamiseksi, toimivien palvelu- ja hoitoketjujen varmistamiseksi ja palvelujen vaikuttavuuden parantamiseksi.

Arviointiryhmä ehdotti 22.1.2020 Kyyjärven kuntalaisten palvelujen järjestämisen turvaamiseksi kuntarakennelain 15 §:n mukaista erityistä kuntajakoselvitystä kunnan yhdistämiseksi isompaan kokonaisuuteen vuoden 2022 alussa. Lisäksi arviointiryhmä ehdotti, että kunta jatkaa edelleen talouden tervehdyttämiseksi esittämiään omia toimenpiteitään sekä toteuttaa niitä rahoituksen riittävyyden ja vakavaraisuuden parantamiseksi.

Kuntarakennelain 15 §:n mukaan kuntajaon muuttamista koskevan asian laajuuden tai vaikeuden johdosta taikka muusta perustellusta syystä ministeriö voi määrätä toimitettavaksi erityisen kuntajakoselvityksen, jota varten ministeriö asettaa kyseessä olevia kuntia kuultuaan yhden tai useamman kuntajakoselvittäjän.

Eriytinen kuntajakoselvitys voidaan määrätä toimitettavaksi ministeriön aloitteesta, kunnan esityksestä tai jos vähintään 20 prosenttia kunnan äänioikeutetuista asukkaista tekee esityksen erityisen kuntajakoselvityksen toimittamisesta. **Kuntalain 118 §:ssä tarkoitettussa menettelyssä ollutta erityisen vaikeassa taloudellisessa asemassa olevaa kuntaa koskeva erityinen kuntajakoselvitys voi tulla vireille myös mainitun**

pykälän 5 momentissa tarkoitetun arviointiryhmän ehdotuksesta.

Kuntarakennelain 16 a §:n mukaan erityisen vaikeassa taloudellisessa asemassa olevaa kuntaa koskevassa erityisessä kuntajakoselvityksessä kuntajakoselvittäjän on tehtävä mukana olevien kuntien valtuustoille ehdotus kuntien yhdistymisestä sekä kuntien yhdistymissopimuksesta. Kuntajakoselvittäjän ehdotus kuntien yhdistymisestä voi koskea: 1) erityisen vaikeassa taloudellisessa asemassa olevan kunnan yhdistymistä olemassa olevaan kuntaan; 2) erityisen vaikeassa taloudellisessa asemassa olevan kunnan alueen jakamista kahden tai useamman kunnan kesken; taikka 3) useamman kuin kahden kunnan yhdistymistä. Lisäksi selvittäjän ehdotus voi koskea kunnan osan siirtämistä toiseen kuntaan. Jos kaikkien muutoksen kohteena olevien kuntien valtuustot hyväksyvät selvittäjän ehdotuksen, kunnat tekevät selvittäjän ehdotuksen mukaisen yhteisen esityksen kuntajaon muuttamisesta ministeriölle. Muutoin selvittäjä toimittaa esityksensä kuntajaon muuttamisesta ministeriölle.

Kuntarakennelain 15 §:n mukaan valtiovarainministeriön on kuultava asianomaisia kuntia ennen erityisen kuntajakoselvityksen määräämistä alueelle. Tämän perusteella valtiovarainministeriö pyytää Perhon kunnalta lausuntoa osallistumisesta kuntarakennelain 4 luvun mukaiseen erityiseen kuntajakoselvitykseen.

Edellä mainitun lisäksi valtiovarainministeriö pyytää Perhon kunnalta lausuntoa kuntajakoselvittäjästä. Valtiovarainministeriö esittää, että kuntajakoselvittäjäksi nimitetään HT Eero Laesterä.

Lausuntopyyntöön liitteenä toimitetaan alustava luonnos selvitysmääräyksestä. Erityinen kuntajakoselvitys toteutettaisiin 4.5.2020 – 30.10.2020 välisenä aikana. Lausunnot pyydetään toimittamaan 30.4.2020 mennessä osoitteella valtiovarainministerio@vm.fi.

Lausunnon valmistelun yhteydessä on selvitetty asiantuntijoilta (Kuntaliitto, tilintarkastus ja lausunnon pyytäjä) tuleeko lausunto antaa kunnanhallituksen vai kunnanvaltuuston toimesta. Kuntaliiton avustavan lakimiehen mukaan selvitykseen osallistumisesta voi lausunnon antaa kunnanhallitus. Lausunnon pyytäjän, valtiovarainministeriön neuvottelevan virkamiehen mukaan laki ei edellytä valtuustokäsittelyä tässä vaiheessa, kun vasta pyydetään lausuntoa selvitykseen osallistumisesta. Selvittäjän ehdotuksen käsittely on sen sijaan säädetty kunnanvaltuuston tehtäväksi. Tilintarkastajan näkemyksen mukaan päätöksenteon avoimuuden kannalta on lausunto syytä saattaa kunnanvaltuustolle tiedoksi.

Lausuntopyyntö ja alustava luonnos selvitysmääräyksestä jaetuissa asiakirjoissa.

Lisätietoja asiasta/päätöksestä antaa kunnanjohtaja Lauri Laajala, puh. 0400 517 380 tai lauri.laajala@perho.com.

Ehdotus: Kunnanhallitus päättää

1. antaa lausuntonaan, että Perhon kunta osallistuu kuntarakennelain 4 luvun mukaiseen erityiseen kuntajakoselvitykseen kuntien yhdistymisestä vaihtoehto 1 osalta (erityisen vaikeassa taloudellisessa asemassa olevan kunnan yhdistymisestä toiseen kuntaan), että Kyyjärven kunta liitetään kokonaisuudessaan osaksi Perhon kuntaa

2. edellyttää, että selvitystyön kustannukset katetaan valtiovarainministeriön toimesta siten, että se ei rasita mukana olevien kuntien taloutta

3. perustella lausunnossaan antamaansa esitystä seuraavasti:

- Kyyjärven ja Perhon kuntien välillä on tiivis työssäkäynti pendelöinti
- kuntakeskusten välillä on pieni etäisyys ja tämä mahdollistaa kustannustehokkaat sosiaali- ja terveyspalvelut
- päivittäistavara- ja erikoiskaupan osalta on aktiivista asiointiliikennettä kuntien kesken
- molemmilla kunnilla on yhtenäinen elinkeino- ja väestörakenne
- hallinnossa ja koulutoimessa saadaan kustannussäästöä, muun muassa on jo tehty yhteisiä koulukuljetusratkaisuja

4. edellyttää, että mahdollisessa kuntaliitoksessa syntyvälle kunnalle on luotava taloudelliset edellytykset täyttää kuntalain vaatimukset palveluiden tuotannossa

5. puoltaa HT Eero Laesterän nimittämistä kuntajakoselvittäjäksi

6. saattaa lausunnon kunnanvaltuustolle tiedoksi

Päätös: Päätösehdotus hyväksyttiin.

Merkittiin, että pöytäkirja tämän pykälän osalta luettiin, hyväksyttiin ja tarkastettiin heti kokouksessa.
